

Zgodnji gnostiki - glasniki gnoze (1)

Gnoza pomeni božansko védenje, gnostiki so njegovi iskalci. Za?etke zgodnjih gnostikov zasledimo v prvih stoletjih po Kristusu. ?eprav so mnoge od njih, tako imenovane "krivoverce", pobili, je gnosticizem preživel do dandanašnjih dni.

V vseh ?asih so bili ljudje, ki so se vpraševali po pomenu življenja in stvarjenja. To so ljudje, ki v umrljivem svetu ne najdejo miru, zato iš?ejo višje, notranje védenje, gnozo (gnozo anti?nih Grkov ?????? = znanje, spoznanje). Notranje védenje je vedno spremljalo ?loveštvo, iz njega izvirajo vse stare mitologije, vse religije imajo poreklo v njem. Torej lahko po?elo vsake religije ozna?imo za gnosti?no, povezano z izvornim univerzalnim naukom. To velja tudi za zgodnje krš?anstvo.

Jezus Kristus in kraljestvo, ki ni od tega sveta

Pred dva tiso? leti je Jezus v stanju enosti z O?etom, Duhom, prejel nauke o kraljestvu, ki ni od tega sveta. S svojim naukom je ogrožal

uveljavljeno judovsko tradicijo in zamajal njene temelje. Gnoza, ki temelji na živi izkušnji Duha, je vedno hereti?na, vedno zadene ob toge verske tradicije.

Prvi kristjani so bili resni?ni gnostiki. Božjo voljo in božanski na?rt so prepoznali v sebi, za posrednika niso potrebovali institucije. Njihova vera je temeljila na lastnem notranjem izkustvu in ne na prejetem nauku.

Resnica je kristalizirala v zakon

Gnosti?no izkustvo je dotik Svetega Duha, in kdor ga je doživel, postane njegova živa pri?a. Duh ga obdari in navdihne z veliko mo?jo, da postane prepoznan po svojem imenu, kot pravi Sveto pismo. Gnoza in Duh sta eno. ?lovek, ki izkusi dotik Gnoze, zasliši glas Boga v lastnem bitju. Nalogo glasnika izpelje s popolno gotovostjo, saj ve, da Gnoza ni le zanj, da je Gnoza enost in k njej tudi vodi.

Zgodnje krš?anstvo še zaznamuje izrazita enost, ljudje so živeli svojo vero v mnogih gnosti?nih skupnostih. Postopoma pa je Kristusov svetlobni impulz za?el slabeti. Pojavile so se razli?ice, negotovosti, delitve. Institucije so s svojimi dogmami in zakoni posegale v neposredno izkustvo Boga. Eni so ga bili vredni, drugi ne. Hierarhija je razdelila ljudi na prave in neprave vernike, kar je povzro?ilo veliko trpljenja in gorja.

Toda vedno so bili ljudje, ki so bili resni?no povezani z Duhom in so svojo povezanost tudi verodostojno izkazovali.

Prvi gnostiki

Cerkev v prvem stoletju po Kristusu uradno še ni obstajala. Vzporedno so poučevali stari judovski ter novi krščanski, gnostični nauk, ki so ga širili apostoli. Nekaj velikih gnostičnih učiteljev je svojo modrost predajalo svojim sledilcem po Mali Aziji in Rimskem cesarstvu. Še posebej v drugem stoletju, po postopnem oblikovanju uradne katoliške Cerkve, se je pojavilo veliko gnostičnih sistemov. Na zunaj se njihova simbolika sicer razlikuje, v jedru pa so vsi predajali isto sporočilo.

Valentin in Basilid

Valentin, eden najslavnejših gnostikov, je izhajal iz Aleksandrije. Do leta 130 je poučeval v Mali Aziji in kasneje v Rimu. Po Valentinu je ves vidni svet padli svet, stvaritev velikih zbirov moči, nebožanskih eonov. Duša, ki ima gnozo, božansko vedenje, se mora osvoboditi tega sveta in se vrniti v kraljestvo Svetlobe, k božanskemu Očetu. Valentin pravi, da takšna duša zasliši klic, se nanj odzove in se obrne k Njemu, ki jo kliče. In ko prepozna namen klica, najde mir in je pripravljena na vrnitev v domovino, kjer se polagoma zlije s Svetlobo, prapočelom vseh stvari.

Valentin je bil Basilidov učenec. Slednji je v glavnem učil v Egiptu, in tudi njega uvrščamo med največje gnostike. Kakor Valentin je tudi Basilid pozival ljudi, naj zapustijo padli svet in se vrnejo v prvotno domovino. Pred tem pa morajo jasno prepoznati lastno stanje in uvideti, da osebne težnje in želje niso prave. Gledati morajo preko njih in jih tako nevtralizirati. Basilid poudarja človekovo skromnost: le tako lahko njegova duša postane gnostična – pridobiva božansko vedenje in notranji vpogled.

Marcion in nasprotje med gnosticizmom ter dogmo

Klerikalne zgodovinske knjige tudi Marciona imenujejo gnostika. Težko jim pritrdimo, saj je Marcion skušal gnostične nauke vkalupiti v sistem in iz njih narediti zavezujočo dogmo. Toda gnoza in dogma se medsebojno izključujeta. Gnoza je notranja osebna izkušnja resničnosti Duha, gnostik pa njegova živa priča, ki govori preko podob in simbolov. Nikoli ne bo trdil, da je ista resnica zajeta v raznih spisih in sistemih, prav tako ne bo nikogar silil, naj verjame vanje.

Marcion je bil sin škofa iz Sinope. Poučeval je v Rimu, leta 144 pa je bil izobčen zaradi “neprimerne vedenja”. Strogo je zavržal Staro zavezo, ki naj bi bila pomembna le za Jude. Ustvaril je prvi kanon Nove zaveze, s katerim je želel utemeljiti “resnični nauk”. Kanon je zajemal le delno spremenjeni Evangelij po Luki in ravno tako spremenjena Pavlova pisma. Še prej je Marcion vnesel popravke v besedila, za katera je menil, da so nastala pod vplivom Stare zaveze.

Verodostojnost virov

Obstaja veliko stališ in mnenj o zgodovinskem gnosticizmu in zgodnji gnozi. Zavedati se moramo, da so – razen nekaj izvirnih besedil – vsa nastala pod peresom klerikalnih avtorjev. Tako se pojavlja vprašanje, ali so poročila in zapisi o tako imenovanih “krivovercih” sploh verodostojni. Kljub vsemu pa nudijo besedila, katerih avtorji so cerkveni oče Irenej, Hipolit, Klemen Aleksandrijski, Origen in Epifanij, zanimiv vpogled v delo gnostičnih skupin v nemirnem času zgodnjega krščanstva.

Manihejci – prievalci Svetlobe

V tretjem stoletju se je v Perziji pojavil nov, močan svetlobni impulz. Širil ga je Mani, po njem so se njegovi privrženci imenovali manihejci. Mani še dosledneje kot njegovi predhodniki razlikuje med zemeljskim, padlim svetom in svetom Svetlobe: vidno stvarstvo ni bilo ustvarjeno iz prvotnega kraljestva božanske Svetlobe, marveč iz sile teme. Mani je v svojem nauku poudarjal, da je kljub temu, da živijo ljudje v temi, v njih skrita božanska iskra, most do resničnega življenja.

Takole zapoje:

Sem drobceno seme Svetlobe,

vrženo v goso, trnovo hosto.
O, izberi in poberi me!
Ponesi me domov, na gumno svetega zakona,
v kaš?o Svetlobe.

Tudi v naslednjih stoletjih so se iskalci združevali v skupnosti, da bi tako ohranili znanje iz prve roke. Glasniki gnoze so obstajali v vseh ?asih. Tudi danes.

se nadaljuje v 2. delu

Source:

<https://si.rosycross.org/sl/artikel/zgodnji-gnostiki-glasniki-gnoze-1>